

F I G Y E L Ő

Horvátország kulturális kapcsolatai a környező államokkal.

Ha az usztasa Horvátország politikai és szellemi orientációját részletes vizsgálat alá vesszük, már az első év tanulmányai alapján érdekes megfigyeléseket tehetünk: nagy német és olasz protektorai iránt érzett feltétlen engedelmesség, hála és hódolat mellett, — Magyarország felé a külsőséges, udvarias jóviszonyt igyekező felmutatni, — szívbéli jóbarátait, kultúr-partnereit és fegyvertársait elsősorban is a határainkat körülvevő régi kisentente azon népei közül választotta, melyek ma bizonyos sorsközösség tagjainak érzik magukat. Gondolunk itt először is a szlovákokra, kisebb mértékben az ukránokra (ruszi-rokra), a románokra és részben tőlük függetlenül a bolgárookra.

A horvát-szlovák összefogás rajtunk keresztül régebben, ha nem is nagyon intenzíven, a közös nagyszláv testvériség szellemében történt, s mai fellendülésének is az a testi-lelki rokonság az alapja, mely köztük fennáll. Most azonban új köntösben, az „Uj Európai Rend“ nevében és célkitűzéseivel jelentkezik, melyben a szerbek, illetve csehek uralma alól felszabadult két népnek hasonló szerep jutott. V. Peros a „Hrvatska Revija“ 1941. máj. számában, mely közvetlenül a Független Horvát Állam kikiáltása után jelent meg, hosszabb cikket írt azokról a szlovák írókról, akiknek művei 1918 óta horvát fordításban is megjelentek. A bevezetés a következő sorokkal kezdődik:

„Mi horvátok mindég rokonszenvvel kísértük azon európai szláv népek kulturális és politikai életét, melyekkel sorsunk, nemzeti

céljaink és törekvéseink megegyeztek. Ezért mindég jó fogadtatásban részesültek nálunk az ukránok és szlovákok, s közvéleményünk mindég látható érdeklődéssel kísérte ennek a két rokonszenves népnek minden jelentősebb nemzeti mozgalmát. A nehéz sors, mely 1918 után az ukránokat és a szlovákokat sújtotta, minket is elszomorított, mert mi sohasem felejtettük el azokat az erőfeszítéseket, melyeket a két nemzet szabadsága és önállósága érdekében fejtett ki. Az a hasonlóság, mely az ujonnan alakult államokban a mi és az ő kulturális és politikai helyzetük között fennállott, még csak jobban megerősítette érdeklődésünket e két, hozzánk oly közelálló szláv nemzet iránt. Amikor a szlovákok 1938-ban végre szétépték a rablancokat, mi horvátok szívből örültünk szlovák testvéreink emesikerének, s közvéleményünk azóta még nagyobb érdeklődéssel fordult életük és munkásságuk felé.“

Ez az egymásratalálás egy év óta csak fokozódott, s legimpozánsabban talán a horvát függetlenség kikiáltásának április 10.-i évfordulóján nyilatkozott meg, amikor is mind a két ország fővárosában, Zágrábban és Pozsonyban bensőséges és ünnepélyes kezek közt ülték meg barátságukat. A szlovák küldöttség Mach S. propagandaminiszter vezetésével Zágrábban átadta a horvát vezetőférfiaknak népének ajándékát: a poglavnik, A. Pavelics gyönyörű, népies motívumokkal díszített kézimunkákat, vázákat, pompás vadászfegyvereket, stb. azonkívül egy aranyszekercét is kapott, melybe nevének kezdőbetűi mellé a horvát címert és a két nép jelszavát is odavésték — „Za-

dom-spremní“ — „Na stráž“, amivel a közös szabadságharcot akarták jelképezni. Lorkovics külügyminiszternek rádiókészülékkel kedveskedtek, míg Kvaternik tábornagyot ezüst marsallbottal lepték meg. Ezt a családias látogatást a pozsonyi „Slovak“ ahhoz a küldöttségjáráshoz hasonlítja, melyet 1866-ban a „Szlovák Anyácska“ („Matica Slovačka“) nevében J. Szlota Rajevszky vezetett Zágrábra a Zrinyi-ünnepségekre. „Az is ugyanolyan testvéries, szívbőljövő és őszinte volt és megmutatta, hogy minden változás és vihar dacára, mely népünk történelmében előfordult, egy valami változatlan és megingathatatlan maradt: a horvát-szlovák testvériség.“ Ugyancsak a „Slovak“ ünnepi számában fejtette ki A. Sztepinac zágrábi érsek a két nép együttműködésének alapját, melyet a következő három pontban foglalt össze: 1. a katolicizmus és a vallásosság, mely mindkét nép legbensőbb lényegét fejezi ki; 2. nyelvük és érzésviláguk hasonlósága, mely az őket elválasztó távolságot is áthidalja; 3. a mult szenvedéseinek közösége: „Mind a horvát, mind a szlovák nemzettől el akarták venni azt, amit Isten adott nekik: a nevüket, nyelvüket és szabadságukat, hogy rájuk kényszerítsék azt, ami ellen egész lelkük tiltakozott.“ Végül megjegyzi, hogy szent meggyőződése szerint mindkét nép nemesebbnek fog mutatkozni a többiekénél és be fogja tartani ezt az eszményi mondást: „A magamét megvédem, a másét tisztellem.“ Érdekesnek tartom ezzel kapcsolatban megjegyezni, hogy „félhivatalos“ usztasa álláspont szerint (ha a szerbekkel hozzák kapcsolatba őket) a horvátok tulajdonképpen nem is szlávok; viszont a szlovákokat, akik tagad-

hatatlanul szlávok, „testvérnemzet“-nek tekintik.

A zágrábi ünnepekkel párhuzamosan Pozsonyban az ottani „Szlovák-Horvát Egyesület“ rendezésében a kormány tagjainak jelenlétében ülték meg a Független Horvát Állam megalakulásának évfordulóját, melynek műsorán zene- és énekszámok, szavaltok, stb. mellett több beszéd is szerepelt. Ezek közül B. Medricky miniszter előadása keltette a legnagyobb figyelmet. Felidézte a két baráti nép szabadságharcosait, akik egymással szövetkezve küzdöttek a közös ellenség ellen. Majd kijelentette, hogy a szlovák kormány a mult évben, ama sorsdöntő április napokban készen állott arra, hogy katonai segítséget küldjön a testvérnemzetnek. Ezt a kijelentését természetesen óriási tapsal fogadták. A továbbiakban hálával emlékezett meg Jelacsics bánról is, aki viszont 1848/49-ben állt ki a szlovákokért, mikor kimondta, hogy „a ti ügyetek a mi ügyünk is. A ti rabságtok a mi rabságunk is, és mikor a saját államunkért harcolunk, akkor rátok is gondolunk.“ Ez az egymásragondolás, mint látjuk, határainkon ma is folytatódik, s a magyarsággal a nyugodt és éber lelkiismerettel figyeli ezt a barátkozást, mely elismeri minden népnek azt a jogát, hogy saját területén belül azt az állami és kulturális életet élje, mely hajlamainak és történelmi hivatásának megfelel.

Természetesen a horvát-szlovák barátkozás nemcsak külsőségekre szorítkozik, hanem a szellemi élet minden területére és a gazdasági együttműködésre is kiterjed. A szlovák propagandahivatal jelentése szerint a mult év második felében horvátországi kivitelük 7.3 millió szlovák koronát tett ki, míg behozataluk csak 5.9 milliót, vagy-

is 1.4 millió korona aktiva mutatkozott a javukra. A legújabb rendelkezések szerint a Szlovákiába utazó horvátok 2500 szl. korona devizát kaphatnak. Bécsen keresztül a közvetlen telefonforgalom is nemrég nyílt meg. Az igazi csereforgalom azonban a kulturális javak kicserélésében mutatkozik a legelőnyösebbnek: újságíróik kölcsönös látogatása, színházaik, művészeik vendégszereplése, egymás színpadi műveinek előadása, irodalmi műveik ismertetése és lefordítása szinte állandósult. Így a szlovákok legutóbb Pozsonyban előadták a Németországban is nagy sikereket aratott M. Begovics „Bez tretyega“ („A harmadik nélkül“) és „Venus victrix“ c. darabját, Drzsics (1520—1567) régi, dubrovniki komédiáját, a „Dundo Maroje“-t Fotez átírásában; aztán, a jelenlegi pozsonyi horvát kultúrattasé G. Szenecsics „Neobični čovjek“ („A rendkívüli ember“) c. szatírája is színre került. Az elbeszélőirodalom és költészet terén a fordítók figyelmét főleg M. Budak, Matos, Nazor, Begovics, Kolar, Bonifacsics, Vlaisavljevics, Perkovics, stb. művei ragadták meg. A politikai irodalomból J. Andrics-nak Írország szabadságharcáról írt könyvét fordították le a szlovákok. Andrics volt az, aki 1940-ben a „Szlovák köztársaság alkotmányá“-ról írt könyvével nagy feltűnést keltett, s a Hrvatska Revija (1940. 11. sz.) kritikusa azt írta róla, hogy „minden horvátnak el kellene olvasnia“, részben, hogy megtanulja, hogy kell egy nemzetnek önállóságát kivívnia, részben pedig azért, hogy a mai időkben megismerkedjék egy mélyen „vallásos és keresztényi“ népalkotmányal.

A horvátok maguk részéről egyébként is sokat tesznek a szlo-

vák kultúra népszerűsítésére. Időről-időre hosszabb cikkek számolnak be a legfontosabb irodalmi és művészi eseményekről és állandóan igyekeznek műsoron tartani a velük való együttérzést. Így köztük és Szlovákia között valahogy elmosódnak a határok, s szellemileg egész közel kerülnek egymáshoz. Azelőtt bizony aránylag sokkal kevesebbet tudtak egymásról, s a „Hrvatski Narod“ kritikusa a szlovák I. Sztodola „Karijera“ c. szatirikus vígjátékának idei áprilisi bemutatója alkalmából azzal kezdi a beszámolóját, hogy „nem kellemes beismerni, de meg kell mondanunk az igazat, hogy a zágrábi állami színház százados fennállása óta most adott elő először szlovák drámát. ... Ezzel szemben a pozsonyi színház jobb műsor-politikát folytatott, mert már több horvát író szerepeltetett színpadján.“ Sztodola fenti darabja egyébként is nagyon megfelel a mai horvát szellemnek és az usztaza ízlésnek, amely szívesen ostorozza a hazug polgári erkölcsöt és az intelligencia romlottságát.

A városi étellel szemben a falu és a természet az az idilli, tiszta otthon, a romlatlan hagyományok megőrzője, ahol íróik a legszivebben elidőznek, s ezt a horvát-szlovák (román és bolgár) fordítások is visszatükrözik. A falu és a paraszt nemzeti életük hordozói. Az ő szenvedésük a nemzet multja, előrehaladásuk a nemzet jövője.

Az utóbbi években horvát fordításban megjelent művek közül ki kell emelnünk E. Maróthy-Sotésóvá mély lélektani finomsággal megírt gyermekregényét („Moja djeca“ — „Az én gyermekeim“), M. Bencur-Kukucsina „Kutya u sztrani“-ját (magyar fordításban Szalatnai R. tollából „A

Pretúr-ház“ címen jelent meg 1935-ben a pozsonyi „Csehszlovákiai Magy. Tud. Irod. és Műv. Társ.“ könyvsorozatában), mely egy kis adriai szigeten játszódik le s pompás természeti képek mellett a különböző társadalmi osztályok ellentéteit mutatja be. J. Kalin-csak regénye a „Varmedjinska restauracija“ egy régi alispánválasztás komikus visszasságait mutatja be egy horvát vármegyében; J. Ciger Hronszky a falu különböző arculatát és problémáit vetíti eléink elbeszéléseiben („Andjelina“). Valamennyi közül azonban a legnevezetesebb M. Urban „Živi bič“ c. háborús regénye, melyet a németek már 1931-ben lefordítottak („Universum - Büche-rei“) s mely mindenütt nagy sikert aratott. Ez az „Élő korbács“ minket is közelebről érdekel, mert hisz egy világháború alatti felvidéki szlovák falu szenvedéseiről és reményeiről szól, s nemcsak háború-ellenes, hanem egyúttal magyar-ellenes céllal is íródott: az igazságtalanság és jogtalanság megtestesítői Okolicky jegyző, a csendőrök, stb., akik terror és rekvirálások segítségével elnyomják a népet; a fiatalságot pedig kiküldik a harctérre, hogy olyan ügyért harcoljon, amely nem az övé. Létay, a káplán a parasztban csak a buta nyáját látja. O. Koren, a rokkant, jelképesen az egész szenvedő szlovák népet jelenti, ugyanígy A. Hlavaj is, a közkatona, aki megszökik a frontról, mint ahogy a szlovákok alkalmas pillanatban otthagyják a magyarokat, hogy másutt találják meg boldogulásukat. Ez a regény a megalázott emberi méltóság fájdalmas kiáltása akar lenni, azok hangja akar lenni, akik nem tudnak beszélni. Be akarja bizonyítani, hogy a világon csak egy igaz hit, egy való-

di igazság van: „azoké, akik egy könny nélküli, szenvedés nélküli, vérontás nélküli szebb jövőt szeretnének felépíteni“, — mondja a szerző könyvének utószavában. Egyébként M. Urban 1927-ben írt regénye azóta már trilógiává fejlődött, s legutolsó kötetről, mely 1940-ben jelent meg („A csapdában“) J. Zsivkovics a „Hrvatska Revija“-ban úgy ír, mint a legnagyobb szlovák irodalmi eseményről, mely már az új Szlovákiában, Pozsonyban játszódik le, s a régi és az új nemzedék szembenállását tárja fel a szebb jövő reményében.

A horvát-ukrán (ruszin) kapcsolatok azelőtt csak egész szűk területre szorítkoztak, viszont az usztasa Horvátország azonnal felvette az érintkezést az ukrán emigráció tagjaival, s jelenleg is náluk folytatja tevékenységét V. Vojtanovszkij, nemzeti mozgalmuk egyik vezére. Így módjukban áll „Dumka“ címen folyóiratot is kiadni, melyet mindenben támogatnak a horvátok, egy jövődöbéli értékes szövetségest látván bennük, akiknek irodalmát és szabadságharcát a magukéhoz hasonlóknak érzik. S. Gasparovics ismert horvát közíró a Hrvatska Revija 1941. szept. számában hosszabb cikkben méltatja az „Ukrán szabadságharcok“-at, s térkép-mellékletén az ukránok etnikai területe Ungvár székhellyel Magyarország észak-keleti részére is áttekered. „Most, hogy felmerült egy nagy, független Ukrajna megalakulásának lehetősége, — mondja a cikkíró — szükséges, hogy kissé közelebről megismerkedjünk az ukrán nép szabadságának kivívására irányuló örök törekvéseivel és küzdelmeivel, melyekről a cenzura miatt eddig nem írhatunk. Ez annál is inkább fontos, mert az ő szabadságmozgalmuk

igen közel áll az usztasa szabad-ságmozgalomhoz.“ Hogy ez meny-nyire helytálló, bizonyítja az a tény is, hogy a Horvátországban élő önkéntes ukrán egyetemi alakulatok horvát parancsnokság alatt résztvesznek a kommunista bandák elleni harcban. Egy másik cikkben, ugyancsak Gasparovics arra mutatott rá, B. Lepkyj, az 1941-ben Varsóban elhunyt híres ukrán íróval kapcsolatban, hogy az ukránok gazdasági és politikai helyzete nem engedte meg íróiknak és költőiknek, hogy csak egy műfajban dolgozzanak s csak irodalmárok legyenek: a népnek igazi tanítói és apostolai voltak ők, akik a szegények, dolgozók és nyomorgók érdekében a társadalmi igazságtalanságok és a szociális ferdeségek ellen küzdöttek, s azon voltak, hogy a kultúrát minél szélesebb néprétegek számára hozzáférhetővé tegyék. Ha valaki a nép és a falu szavát hallatja, a horvátoknál mindég meleg fogadtatásra talál.

A román W. Csisek is erre a hangulati elemre építette beszédét, mikor április közepén előadást tartott Zágráiban „A román szellemi élet és művészet lényegé“-ről és példákkal bizonyította, hogy mennyi rokonvonás van a román, horvát és szlovák irodalom között. Rámutatott arra, hogy a román egyház tradíciója és a falu szerepe mindég elsőrangú tényezője volt alkotásaiknak, melyek oly gyakran merítették ihletüket a lelkükkel összeforrt örök természetből. Egy hétre rá Borza professzor Románia természeti szépségeit mutatta be színes dia-
 pozitíveken. Hazatérve, rajtuk kívül mások is, neves újságírók színes és meglehangú cikkekben számoltak be horvátországi benyomásaikról és az usztasa mozgalom lényegéről, mely a poglavnik ve-

zetése alatt a Murától az Adriai tengerig, a Drávától a Drináig minden horvátlakta területet egyesíteni akar. M. Negru az „Universul“-ban azokra a kezdeti nehézségekre is rámutat, melyeket az ifjú horvát államnak le kell küzdenie, majd cikkét így folytatja: „Horvátország ezt nagyon jól tudja és öntudatosan arra törekszik, hogy barátai és szövetségesei segítségével, akik közt méltó helyet foglal el Románia is, leküzdje az akadályokat.“ G. Zbarcea a „Viata“-ban írt riportját a következő szavakkal vezeti be: „Nagy nemzet kicsiny területen, ime ezzel jellemezhetjük az ifjú horvát államot.“ A román propagandaminisztérium külön kiállításon be is mutatta, hogy fest „Horvátország képekben;“ Eftimiu író pedig irodalmukat ismertette.

A hivatalos nyilatkozatok közül feljegyzésre méltó M. Antonescu propagandaminiszteré, melyet május 20.-án a „Hrvatski Narod“ tudósítója számára adott. A horvát-román viszonytal kapcsolatban kijelentette:

„A jövő Európájának egy nagy szellemi és gazdasági egységnek kell lennie, melyben minden nemzetnek meglesz a maga szerepe. Legyen az kicsi, vagy nagy, nem fontos, fő az, hogy saját élete lesz, a saját céljaival. Ebben az elrendezésben azok a népek fognak majd összebarátkozni és szövetségre lépni, melyek a mult harcai, a gazdasági érdekek közössége, a becsület és az életfelfogás azonos-sága alapján alkalmasak arra, hogy meggyőződésükért és érdekeikért megküzdjenek. Remélem, hogy Horvátország és Románia a mult, jelen és jövő azonos irányát követik.“

A horvátok ezt az együttműködést a maguk részéről mindenben

elősegítik, s úgy mint szlovák viszonylatban, itt is a kölcsönös írói és művészi látogatások, cikkek, beszámolók, zenei- és színi bemutatók, fordítások, előadások és kiállítások segítségével fejlődnek ki azok a szálak, melyek szorosabbra fűzik a nemzeteket. A horvát írók küldöttsége május 9-én Bukarestben megkoszorozta az Ismeretlen Katona emlékművét, majd M. Eminescunak, a híres költőnek sírja fölött tartott emlékbeszédében Bonifacsics, az elhunyt szellemét idézve, a két nép irodalmának hasonlóságára utalt, költőtársát pedig az emberiség közös kincsének nevezte. Versei közül néhányat V. Kosz horvátra is lefordított.

Amíg azonban a horvátoknak a románokkal való barátkozása csak újabb keletű, s a tengelyhatalmak célkitűzéseiből folyik, addig a bolgárokkal való kapcsolataik mélyebb gyökerekig nyúlnak vissza.

A bolgárokkal való szövetkezés vágya régi hagyományokból táplálkozik, s azt már Jugoszlávia is meg akarta valósítani, természetesen más alapon, mint az usztasák. Közvetlenül Csehszlovákia összeomlása után a horvát demokrácia igyekezett a Kis-Entente tanulságait levonni, s a Macsek-párti R. Simeon egy akkoriban (1939) közkézen járó kis zöld füzetkében („*Hrvatsko Pitanje*“) igyekezett a szerbeket meggyőzni, hogy egyezzenek ki a horvátokkal, mert különben az imperalista államok (Németország, Olaszország) szétszedik őket. — Ugyanakkor saját honfitársait is mérsékletre intette. A nagy délszláv közösségbe a szlovének, horvátok és szerbek mellé a bolgárokat is be akarta vonni: „Ennek a misszióknak megvalósítása egyik főcélja a horvát és bolgár paraszt-

politikának, s ha ez megvalósul, közös válasz lesz mindazoknak, akik a szlávokat — rabszolga népek tekintik.“ Simeon szemei előtt az északi Skandináv-államok szerencsés geopolitikai helyzete és függetlensége lebegett. „Négy szláv nép a Balkánon megfelelő erőt képvisel a nagyhatalmak ellen, a többi balkáni nép pedig, ha meg akarja védeni magát, kénytelen lesz velük szövetkezni. Minden politika, mely a többi szláv néptől való izolációra vezetne, öngyilkosság lenne.“ A négy nép szövetsége, mint ismeretes, nem jött létre, s az események, Jugoszlávia széthullása formájában, Simeon jóslatát igazolták.

Az új Horvátország most a demokráciának hátat fordítva, új alapokon, német és olasz vezetés mellett barátkozik az ugyancsak tengelyhatalmi Bulgáriával. Az ifjú bolgár trónörökös 5. születésnapját június 16-án Zágrábban is megünnepezték, s ebből az alkalmából a „Hrvatski Narod“ hosszabb cikket szentel a királyi családnak, majd a horvát-bolgár viszonyra is kitér:

„A horvát nemzet együtt ünnepel a baráti bolgár nemzettel és résztvesz lelkesedésében. A horvát nép a bolgárban a legmeghittőbb, legőszintébb barátját és szövetségését látja, és ezért a barátságért és szövetségért mindig kész minden erejét latbavetni a közös érdekek és az új rend érdekében, ami mindkét nemzet fejlődése és jövőendő boldogulása szempontjából döntő fontosságú.“ A bolgár egyetemi hallgatók viszont a „Dubrovnik“ moziban tartották ez alkalmából ünnepi estélyüket zeneszámokkal s a felszabadult bolgár területek vetítésével, s kijelentették, hogy míg a volt jugoszláv uralom alatt bujdosniok kellett, most szabadon élhetik

nemzeti életüket a baráti horvát nép megértő körében. Ugyancsak ők rendezték H. Botev nemzeti szabadsághős és költő emlékünnepejét, melyen az usztasa ifjuság, a horvát-bolgár egyesület, az ukránok és szlovákok nagyszámú képviselője is résztvett.

Az elmúlt és az elkövetkező hónapokra igen gazdag és tartalmas közös programot állítottak össze, melynek minden egyes száma a kölcsönös megismerést és megbecsülést szolgálja. Nyelvük is, társadalmi berendezésük, népdalaik, szokásaik, stb. sok természetes hasonlóságot tüntetnek fel, s úgyszólván minden tényező adva van, ami elősegíti együttműködésüket. Az idei szófiai színházi évad legnagyobb sikere a kiváló horvát író, M. Budak „Ognjište“-jének („Tűzhely“) bemutatója volt, s a bolgár közönség tombolva ünnepelte a szebbnél szebb látványos falusi jeleneteket s a dráma mély és tiszta emberségét. Ugyanakkor Zágrábban a bolgár V. Poljanov „Apák és gyermekek“ c. drámájának tapsoltak. Április óta úgyszólván hétről-hétre volt valami közös kulturális eseményük: horvát fényképképző Szófiában, s később ugyanott M. Lorkovics zongoraművész hangversenye, Zágrábban viszont a szófiai opera énekesei szerepeltek. Közben sportesemények is tarkították a csereprogramot. A bolgár kultúr-szövetség nemzetközi pedagógiai és ifjúsági irodalmi könyvkiállítására a horvátokat is meghívták s egy horvát festészeti és szobrászati kiállítást is tervbe vettek. A napilapok és folyóiratok is mindig találnak helyet, hogy a háború és politika hírei mellett egymás kultúreseményeit is megtárgyalják.

Ha végül a magyar-horvát kultúrkapcsolatokról is meg akarunk emlékezni, meg kell állapítanunk,

hogy a teendőknek még nagyon az elején tartunk. Kétségtelen, hogy mindkét részről vannak sokan, akik tiszta szívből kívánják a szép reményekre jogosító együttműködést, de a közvélemény valami meggyőzőbb kezdeményezést vár. Mintha velünk szemben a szomszéd népeknél még mindig a régi felfogás uralkodnék, melyről Teleki Pál így emlékezett meg Erdély visszatérése alkalmából: „A külföldön azzal agitálnak ellenünk, hogy jönnek a feudális magyarok és visszaveszik a kisemberek földjét. Holott a magyarok már rég nem feudálisak, legfeljebb úri gondolkodásuak, de ezek egyformán, akár grófnak, akár parasztnak titulálták őseiket.“ Mindenesetre meg kell állapítanunk, hogy a hivatalos horvát sajtószolgálat gondosan ügyel arra, hogy lehetőleg semmi olyan ne kerüljön a lapokba, ami esetleg érzékenységünket sérthetné. Ugyanakkor szívesen feljegyzik a magyar részről elhangzó baráti szavakat, ujságjaink, vagy a rádió egy-egy rokonszenves nyilatkozatát. Így legutóbb a „Hrvatski Narod“ június 16-i száma Ullein-Reviczky A. rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter egyik nyilatkozatát ismerteti, melyet a zágrábi „Neue Ordnung“ munkatársa előtt tett. Ebben sajtófőnökünk nagy megértést mutat az új Horvátország iránt, mellyel ki akarja mélyíteni kulturális kapcsolatainkat, többek között a hírlapszolgálat összeegyeztetése által. Kiemelte, hogy legutóbbi zágrábi látogatása alkalmából, mikor is a magyar küldöttség élén résztvett az önálló horvát állam megalakulásának első évfordulóján, a legkellemesebb benyomásokat szerzte fővárosukban.

Az utolsó évek folyamán egyébként több jelenségből arra lehe-

tett következtetni, hogy a tisztulási folyamat megindult. Így Ady, Kosztolányi, József A., Fodor J. néhány versének fordítása, a kir. magyar egyetemi nyomda délszláv sorozatának megindulása, a pécsi és eszéki színház nagyszerű kölcsönös vendégszereplése, énekkarok látogatása, társasutazások és a mindkét oldalon megjelent, megértésről tanuskodó cikkek egyengették a közeledés útját. A közbejött világháborús események miatt azonban most esemelőre mind-egyik fél visszahúzódik. Ettől függetlenül Horvátországban ma igen népszerűek a magyar filmek: pld. április 16-án a zágrábi mozik műsorán szereplő 19 film közül 8 volt magyar. A közeledés hasznára lesz, hogy Zágrábban nemrég jóváhagyták a „Horvátországi Magyar Közművelődési Közösség“ új alapszabályait, horvát részről viszont örömmel vették a „Tagespost“-nak azt a cikkét, mely megemlíti, hogy egyes magyar polgári iskolákban a helyi körülmények figyelembevételével behozzák a szlovák, horvát, ruszin, vagy román nyelvet. Rokonszenves benyomást kelt a pécsi „Dunántul“-nak az a június 28-i híre, hogy az eszéki főispán és polgármester több városi notabilitással egyetemben udvariassági látogatást tett Baranya vármegye vezetőinél, akikkel megtárgyalták az Eszéket és Délbaranyát érintő összes aktuális kérdéseket. Látogatásukat meghívásukra a magyar vezetők is viszonzni fogják.

Mindezek alapján megállapítjuk, hogy a körülöttünk élő kis, közép- és délkelet-európai államok lassankint megismerkednek egymás gondolatvilágával, felfedezik egymás irodalmi és művészeti kincseit, s ennek alapján igyekeznek egy szorosabb politikai és kulturális megértéshez eljutni. Az

igazi összhangot azonban ma még sok zavaró momentum, előítéletek és ellenszenvek gátolják.

VÁNDOR GYULA

A „Kalangya“ a Délvidéki Szemlééről.

A *Kalangya* júniusi számában Tumbász Lukács ír Szemlélenkről. Miután a főszerkesztő bevezető program-cikkét ismertette, így folytatja: „A rokonszenves bevezető óta három száma jelent meg a Délvidéki Szemlének, s a füzetek tartalma bizonyítja, hogy a szerkesztőség a programból máris sokat megvalósított. Elég utalnunk Eperjessy Kálmán és Banner János magasszínvonalú tanulmányaira, Széchenyi István cikkére, ... Bálint Sándor dolgozataira, ... továbbá Csuka János és Lévay Endre tanulmányaira, akik már a visszacsatolt Délvidék helyzetéről adnak ismertetést.

De magasan kiemelkedik a folyóirat eddigi számainak tartalmából néhány szegedi egyetemi tanárnak már nem a Délvidékkel foglalkozó, hanem elvont kérdéseket tárgyaló tanulmánya.

A *Kalangya* szerkesztősége és a délvidéki írók őszintén örülnek, hogy most már nemcsak egy kis tábor és nemcsak a Szenteleky Kornél által alapított folyóirat — amely tíz nehéz sorsban eltöltött esztendőn keresztül végezte áldozatos munkáját — de komoly tudósok társasága is foglalkozni akar olyan kérdésekkel, amelyeket minden művelt délvidéki ember a szíven visel. A megértés és a közös célért való küzdelem jegyében köszöntjük laptársunkat, a Délvidéki Szemlét.“

A *Kalangya* elismerő szavait nagyra értékeliük és szíves köszöntését melegen viszonzzuk.

Szerk.